

מעגל החיים

מלי עוז

בת שירות של תורה מציון תש"פ
כיום סטודנטית באוניברסיטה העברית

בפרשתנו, פרשת וישלח, קורים הרבה אירועים חשובים. אחד האירועים המרכזיים בפרשה הם בעצם שני אירועים הפוכים המתקיימים יחד – מות רחל אמנו, והולדת בנימין. אירוע זה הוא משמעותי מאוד, אבל מוזכר רק בכמה פסוקים קצרים. לא רק זה, התיאור הקצר מלא בחזרות וגם בניגודים.

נעיין בפרשה:

משפחת יעקב בדרך לאפרתה מבית אל. שם, באמצע הדרך, רחל יולדת את בנימין. בהתחלה יש שתי חזרות לגבי לידת בנימין: בהתחלה כתוב "ותלד רחל ותקש בלדתה", ומיד בפסוק אחר כך "ויהי בהקשתה בלדתה." למה צריך להגיד פעמיים שהיא יולדת ושקשה לה?

בלידה הראשונה, העמק דבר מפרש שהיא עוד לא ילדה ממש, אלא אחוזת חבלי לידה. רק בפסוק הבא רחל יולדת באמת. בפרוש הרד"ק - ההיקש הראשון הוא תיאור של צער גדול מתחילת הלידה, וזה בעצם תהליך שנמשך עד שמתה בסופו. גם פה רואים את תחילת צירי לידתה, כשהיא בקושי רב. האבן עזרא מפרש "בהקשותה", שכאן מוסבר שלא רק קשה לה בגוף, אלא הלידה קשה לה מאוד על הנפש. זה מסתדר עם קריאת שם בנימין "בן אוני". הפסוקים מתארים תהליך שתחילתו בדרך כלל צער שמוביל לשמחה גדולה, אך כאן הצער מוביל לצער.

רואים גם חזרה משונה על מות רחל: בפסוק אחד כתוב "ויהיה בצאת נפשה כי מתה", ובפסוק הבא "ותמת רחל". הטור הארוך אומר שהיא נפטרה פעמיים. בפעם הראשונה חלה מעין התעלפות, וחזרה נשמתה למספיק זמן כדי לקרוא לבן שם, ואחר כך יצאה נפשה. לפי הרד"ק, מציינים שתי מיתות מכיוון שרחל כבר ידעה שהיא הולכת למות ולא היתה תקווה. היה לה כוח רק לקרוא לו שם, ואחר כך נפטרה באמת. העמק דבר כותב שכשאישה מתקשה ללדת יש התעלפות שהיא מעין מיתה, ולכך הפסוק התייחס. רק כשכתוב בפעם האחרונה "ותמת רחל" היא מתה באמת. שוב רואים את תחילתו וסיומו של תהליך, שבאמצעותו נולד בנימין.

למרות שיש הרבה חזרות, יש גם ניגודים. בסיפור אחד יש לנו מוות של דמות מאוד חשובה ליהדות וקרובה ליעקב, אך יש גם את הלידה של בנימין, שהוא גם דמות חשובה לעם ישראל וקרובה ליעקב. לפני מותה, רחל קוראת לו בן אוני, שהמפרשים מסבירים שהכוונה לבן צערי. היא קוראת לו שם זה בתוך צערה הגדול, כשהיא קמה לתחייה דווקא כדי לקרוא לו שם, ובחרת בשם שממחיש את צערה וכאבה באותו הרגע. לעומת זאת, יעקב אחר כך משנה את שמו, לבנימין. המפרשים מפרשים זאת כבן זקונים, בן אהוב. זה ממחיש את האהבה והשמחה שיעקב מרגיש כשיעקב מקבל את בנימין. מתוך הכאב והצער של מות רחל, ממש באמצע, יש גם מקום לזכור שיש תקווה, יש שמחה וטוב.

בפסוקים הקצרים האלה אנחנו רואים את מעגל החיים. מוות ולידה ביחד. צער ושמחה. רחל לא נקברה בחברון כמו האמהות האחרות, אלא נקברה כמו שהיא יולדת – בחיפזון, באמצע הדרך. לפני מותה, המיילדת אומרת לרחל "אל תיראי, כי גם זה לך בן". אפשר לראות את זה גם כנחמה כללית. גם באמצע התהליך של הצער, אפשר לראות שיש תקווה לשמחה. הצער בשמו של בנימין נהפך בסוף התהליך למשמח ומעודד, ובכך נסיבות לידתו של בנימין משתנות ממצערות לנותנות תקווה להמשך טוב.

לתגובות: mollye5299@gmail.com